

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Responsa De Ivre Canonico Præsertim Novissimo

Zype, Frans van den
Antverpiæ, M. DC. XLV.

Resp. I. De sæuitia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73071](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73071)

nitatis rigide semper processum fuit; c. consanguineos. c. notificamus. c. de parentela. 5. & 8. caus. 35. q. 6. & quidem olim in Synodo; d. c. consanguineos. c. multorum ibid. & quamuis testes de auditu reciperentur, cum ad septimum vsque gradum naceretur impedimentum; tamen hodie cum illud ad quartum restrictum est, id prohibetur. c. licet. 47. in verb. Statuimus ne super hoc recipiantur de cetero testes de auditu. X. de test. nisi forte persona graues extiterint, quibus merito fides sit adhibenda. & oportet vt testes personas designent, & ab utroque latere singulos gradus clara computatione distinguant, & iurati deponant se vidisse personas, vel in vno predictorum graduum constitutas pro consanguineis se habere. d. c. licet. eademque computatio a stirpitate aut fratribus saltem & fororibus incipienda est: non ab auunculo & nepote, seu fratris aut sororis filio. c. tua. X. de consanguin. & affin. nec est laxanda facultas; cum qua ratione computationem inciperent a gradu secundo; eadem ab vlterioribus inchoarent. d. c. tua. tum quia tolerabilis est aliquos contra statuta hominum dimitte e copulatos; quam coniunctos legitime contra statuta diuina separare. d. c. licet. quod omnimodo obseruandum est in probatione per testes. Barbosa in d. c. licet. sic tamen vt per instrumenta consanguinitas probari etiam possit, per presumptiones, & alia genera probationum. Mascard. de probat. vol. 1. concl. 409. 410. Sanchez de mat. l. 1. d. 71. ita tamen vt plena sit probatio: & clara computatio: & finis idem obtineat in alijs probationibus, quem spectat d. c. licet. in testibus. in quibus illud loquitur dumtaxat.

Cum ergo in actis presentis litis computatio clara non sit; sed testes in incerto vagentur, nec alia probationes vllam plenam conficiant; merito dicendum est; Non liquere.

De Diortijs.

RESPONSVM I.

De Sæuitia.

Quamuis per transactionem tollantur omnes priores super sæuitia querelæ; l. 10. & 16. C. de transact. & actio perimatur; l. 31. eod. & difertè instrumento transactionis id comprehensum sit; adeo vt nec rescripto Principis resuscitari possint: d. l. 10. & 16. C. de trans. tamen non impedit illa, quin antè gesta faciant ad demonstrandam sæuendi consuetudinem, si iterum vir sæuiat, & incorrigibilitatem, ac emendationis futuræ desperationem, requisitam ad diortium. Sanchez de mat. l. 10. d. 18. Basl. Pontius de mat. l. 9. c. 13. sed & quamuis coniugalis copula secum vehat reconciliationem; Sanchez de matrim. l. 10. d. 14. tamen, quæ hinc interuenit expressa etiam reconciliatio, non est plena. & quæ nascitur ex copulæ præsumptio, restringitur hinc pactis transactioni insertis. 1. quod inita sit per modum probationis; 2. quod si maritus iterum truat, verberet, seu aliàs malè tractet vxorè, liceat ei diuertere; 3. idque propria auctoritate; 4. quodque super factis sæuitiæ iuramento eius stabitur; 5. quod Officialis poterit interponere desuper decretum diortij.

Huiusmodi pacta, extra hypotheseim, non satis cum iure conueniunt. non enim sine iudicio ecclesiæ licet diuertere. c. porro. X. de diort. nisi sæuitia sit nimia, & vitæ periculum, aut grauis mali. c. literas. X. de rest. spol. c. ex transmissa. eod. c. 1. X. vt lit. non contest. donec secura cautio præstetur. quando demum sit spolij restitutio. quod si securitas dari nequeat, manet separatio. Sanchez de mat. l. 10. d. 18. Pontius de mat. l. 4. c. 23. At verò hinc ante transactionem pro-

1. Transactio præterita tollit, sæuendi consuetudinem in futuris, non impedit probari ex præteritis.

2. Restringitur pactis adiectis.

3. Vt sine ecclesiæ iudicio non liceat diuertere.

4. Nisi nimia sit sæuitia, nec vlla securitas.

uifionali decreto permiffa fuerat vxori feperatio: quam facultatem pactum probationis præferuare potuit: & porro Iudex tranfactio- nem confirmandus, cenferur facul- tatem facere. *l. 57. D. de re iud.*

5.
An verba
diuortio
fufficiant?

Secundum pactum, quod de verberibus agit, vtique talia ex- cludit, qualia antecesserant, ob quæ difceffum, litigatum, & tran- factum fuit. ficut fententia dicitur ex libello interpretationem cape- re: ita & tranfactio *l. 31. C. de tran- fact. quæ ei æquiualeat. l. 56. D. de re iud.* adeo vt, quamuis quidam fen- tiant verbera non fufficere diuor- tio, nifi fint graua: *Sanch. d. 18. n. 14. 15.* nec atrocem fæuitiam femel procedentem ex subito iræ motu, *ibid. n. 14.* & nifi tanta fit affuetudo, & fæuitia, vt per cau- tionem prouideri nequeat: *n. 31.* tamen hîc tanta tranfactio fuf- ficiat, quanta fuit præterita; & contra quam fponfo facta eft.

6.
An pactum
valeat vt
iuramento
vxoris ste-
tur fuper
fæuitia ma-
riti?

Tertium pactum, vt fuper fu- turis fæuitiæ actibus iuramento vxoris fteetur, videtur fundari *in l. 9. D. de iure iur. §. item fi quis postu- lante. Inft. de act.* tamen cum anfa daretur peierandi à Iudice admit- tendum non eft. *c. ille qui hominem 22. q. 5. c. clericos. X. de cohabit. cler. & mulier.* eiuſmodi autem vide- tur, fi alteri coniugum permittat- tur fole iuramento probare fæui- tiam, & diuertere. nimia licentia inuitat ad malum. cum & in cau- fa ardua & actione famoſa illud deferre non liceat. *c. vlt. X. de iure iur. Caſtren. & DD. in l. admonendi D. eod.* caufa autem matrimonij fit ex grauioribus, adeoque reiecto huiusmodi pacto, tanquam inutili. *c. 5. X. de reg. iur.* non vitietur tran- factio, quatenus vtilis eft. *c. 37. eod. in 6.* fed refecetur quod inutile eft. *c. conſtitutus. in fin. X. de tranſ- act. c. cum tempore. X. de arbit. nihi- lominus quocumque pretio in re- bus anxijſ transfigere licet. l. tranſ- gere. C. de tranſact. neque porro d. leges prohibent partibus volenti-*

bus pacifici ſub huiusmodi iura- mento; præfertim placandis con- iugibus malè exceptis; & malè tractantibus compeſcendis, quod hîc non inuitat ad malum, ſed dif- fidio componendo, vt medium, inueniunt eſt. finis autem media facit licita, dum ille bonus eſt.

Quartum pactum: vt decretum diuortij ex huiusmodi iuramento poſſit Iudex interponere, poſſit inquam; non teneatur, ita ne pæ- diſertè ipſe conuentionem hanc dumtaxat probauit, quantum par- tes ipſas contingit, eas condemnan- do id poſtulantem. quarum volun- tatem ſequi debet, niſi publica caufa eum retineat. *l. ſi conuenit. D. De re iudicat. l. ſi quis ſponſus. C. de decur. l. 10.* eoque conuentic & condemnatio rectè ſtringit ipſos contrahentes; non autem Iudi- cem. qui ſimpliciter probare non poteſt huiusmodi conuentionem: ſed antequam diuortij decretum poſſit interponere, videre debet an è re ſit publica, & ſalute con- trahentium: & vt diſcretio tum dictat, ita demum ſtatueret: ſeu noua concordie remedia propo- nendo: nam id ſemper ad eum per- tinet. *c. fin. X. de tranſact. dicitur latè in Iudic. l. 1. c. 26.* ſeu ex rigo- re iuris aliquid remittendo, *l. c. fin.* vt facilius inducat, præfertim vbi res alioquin diſpoſitæ ſunt ad de- cernendum diuortium. quia tunc, quamuis cum iure non ſatis con- ueniat tranſactio, & iniqua videat- tur pacis pactio; tamen lucro ap- ponenda eſt, cum aliâs immineret damnatio.

Igitur hic ex tranſactione actum eſt: oblatum iuramentum ſuper actibus fæuitiæ: petitum diuortij decretum: potuit Iudex illud interponere, quantum ad ius pat- tium ex conuentione, attinet: non potuit ex iure publico. quod reſe- ſtit huiusmodi ſeparationi. vt, *quod Deus coniunxit homo non ſeparet.* niſi fæuitia ſit intolerabilis, & deſpe- ratio in futurum emendationis.

Sanch.

8. Si facultas sit inole-rabilis & desperatio emenda-tionis.

Sanchez & Pontius ubi supra. rectè ergo ex vxoris iuramento nihil statuit neque illud admittit, probationes recipit, & quamuis, vt dictum est, acta ante transactionem per illam sint extincta, tamen ea non impedit, quo minus arguatur in reciduo consuetudo scituendi, & correctionis desperatio. ad eò vt quamuis iurgia tantùm forent, si tamen sunt assidua, pro iusta diuortij causa habeantur. *Sanchez, d. d. 18. n. 11.* quæ hic nimium frequentia ex causa bonorum, & expensarum rectè maritus redemerat offerendo maiorem prouentuum suorum partem in œconomiam pro discre-tione vxoris dispensandos: eoque Judex petitione diuortij reiecerat.

9. An in se-cunda in-stantia ex transactio-ne non tan-tum agere, sed & ius commune cumulare liceat?

In secunda autem instantia vxor non tantùm ex transactione putat agendum; sed etiam ex iure communi petitionem fundandam: sed obiectum est id tantùm hic posse queri, an in vim d. transactionis, bene an malè iudicatum sit: ex qua actum fuit: & non posse excedi terminos d. transactionis, alioquin fore nouam actionem: cum Concilium *Trid. s. 24. c. 20.* omnes actiones in prima instantia uoluerit proponi coram Ordinatione.

Et quamuis Vice-Nuntius causam delegauerit, cum omnibus incidentibus, emergentibus, annexis, & connexis, totoque negotio principali, & specialibus insuper literis facultatem fecerit, prout iuris, admittendi, vt non tantùm ex causa d. transactionis; sed & ex iure communi postulari possit diuortij coram delegato; negat tamen maritus esse in potestate Vice-Nuntij derogare d. Conciliari decreto: confessionemque ait ideo restrictam esse prout iuris.

10. Post Con-cil. Trid.

At verò d. Concilium causas omnes in prima instantia coram Ordinario tractandas decernit. causas, inquit; non actiones. *causa est*, inquit c. forus. *X. de verb. signif. materia & origo negotij nec dum discussionis examine patefacta, que dum*

proponitur causa est; dum discutitur, iudicium; dum finiur, iustitia. cum ergo iure communi in secunda instantia, ubi omnia censentur re-ducta ad statum litis contestatae, liceat non allegata allegare, quamuis media ad petitionem varientur; atque decretum diuortij, quod ex transactione petiitum est, simul nunc ex iure communi etiã, & nimia scuitia petatur, non ideo mutatur causa, seu negotium, & materia: non ideo ergo ad Ordinarium redeundum est; qui super illa definitiue pronuntiauit. nec Concilium aliquid ex iure vetere mutauit, quoad cumulationem actionum; vel ex iure communi, & transactione correctionem, seu mutationem petitionis, qua fieri possit in eodem iudicio, seu coram eodem Iudice. vt loquitur glossa in *§. si minus. Inst. de act. Mysung. VVe-senb. & alij.* Id quod multò magis in foro ecclesiastico obtinet. ubi factum ipsum & rei veritas dimtaxat attenditur, non formula actio-nis. *c. dilecti. X. de iudic. & Const. Zenonis, de qua in d. §. si minus est men-tio*, id recepit in gratiam minuendarum litium. *vt ibid. DD.* multò ergo minùs id Concilium *Trid.* reducere voluit. cum d. c. 20. plura ad lites abbreviandas, & c. 10. s. 25. statuatur.

Et quæ minùs, quod causa matrimonialis, quamuis ardua sit, quoad tamen ordinationem litis est sum-maria. *cl. dispensatios. de iud.* ideoque reiectis iuris apicibus solà inspici rei veritatem d. c. dilecti. nullo consueti iuris ordine seruato illam instrui, & expediri cupit d. *cl. dispensatiosam. cl. sape. de verb. signif.*

Dixi, quando definitiue pronun-ciatum est: quia super mera inter-locutoria nec cadit appellatio, nec delegatio. *d. c. 20.* cum autè vim illa habet definitiue, aut per definiti-ua est irreparabilis, admittitur à d. c. 20. & appellatio & delegatio. an autem tunc committi simul possit causa principalis? aiunt S.

11. Quid si nõ definitiue pronun-ciatum sit, an causa principalis delegari simul possit?

Congregationem respondisse eum casum à Concilio omiffum, dispositionique iuris communis esse relictum; *Salgado de protecc. p. 2. c. 1. n. 7.* ideoque docet ille clausulam *totoque negotio principali* interpretationem eam capere, quæ sit iuris. *c. causam que. X. de rescript.* adeoque iustificato grauamine etiã causam principalem retineri posse: iustificatã sententiã, non posse. *vt debitus. de appell. c. exhibita. X. de iud.* ita tamen vt si de mente contraria delegantis Papæ iuxta formam d. c. 20. planè constet, ea excipiatur, vt habet stylus commissionum quæ fiunt in Curia Romana. quando ergo appellatũ est dumtaxat ab vno articulo, limitatus producitur effectus, vt in alijs non suspendatur iurisdicctio; aut fiat vltior delegatio. totius autem semper causæ transit cognitio, cum ob iudicis in definiendo negligentia recursum est ad superiores post biennium. *iuxta d. c. 20. vide Salgado d. c. 17.*

12.
Quid si
transactio
nõ est pro
posita, vt
litis finitæ?

Ceterum exceptiones litis finitæ, vt transactionis, iurisiurandi, seu aliæ præiudiciales, quæ litis ingressum impediunt, *c. 1. Vt lite non contestat. in 6.* si reiectæ sunt in causam principalem, rectè appellatur. *c. exhibita. X. de iud.* & delegato, si grauamen probetur, causa principalis committitur. *ibid. in fin.* quod etiam nunc hodie admittitur. quia huiusmodi grauamen manet irreparabile. *vide latè Salgado de protecc. p. 2. c. 18.* contingit tamen huiusmodi exceptiones & altioris esse indaginis; nec explicari facile posse sine causæ principalis examine: eoque vtramque cognitione coniungi; vt plenius, planiusque innotescat: & ne diuersis iudicij litigantes distrahantur, & protrahantur morosius causæ, quas canones sacri, etiã Tridentini, velocissimè optant expediri. *d. c. 10. f. 25. d. c. 0. f. 24.*

Sed neque ex transactione hinc actum est, vt præteritæ litis finitæ, aut iureiurando decisæ, quasi actiõe

iudicati: sed de scuitia aduersus transactionem admissa; & per iurandum probanda in cuius subfidium ipsa, pro qua est transactio, & cui deferendum ex ea iuramentum, aduocat causas ex iure communi, vt quæ non profuit singula, iuncta iuent, tam pacta conuenta, quam iure præscripta; quo faciendi consuetudo, acerbitas, & correctionis desperatio, simul diuertendi iustam cum transactione causam generent.

RESPONSV. II.

De causis non sufficientibus ad diuortium, censuratumen iudicis tollendis.

Communem omnium tribunaliū praxim oppugnat, quidum Iudex partes coram adesse iussit, negat eius se imperio teneri, aduersate etiã titulo *D. in nuceat. vt eam. & si quis in ius vocatum nõ uerit. D. si quis ius dicenti non obtemper. l. 5. de iudic. posse autem iubere, vt personaliter compareat, liquet ex *c. pastoral. X. de iudic. c. 1. de iud. in 6. vers. nisi. l. generaliter C. de iure in iud. l. vlt. C. de procur. verb. iudicis vocatis autoritas. clem. sape verb. interrogabit etiam partes. de verb. signif. c. præsentis de test. in 6. verb. sufficienter factus ad inuicem respondere. V. sup. resp. v. de iudic. præsertim in causa matrimoniali, in qua id statuntur statuta prouinc. Mech. de modo procedendi. c. 13. atq; imprimis in controuersia scuitiæ conjugalis, æquũ est responderi plenius de modo formæ; recõciliationis quærenti, dum ipse appellatus propugnat priores instantiæ iudiciũ, in qua partũ vtraque est iussa personaliter respondere, & secundæ instantiæ Iudex ad d. articulum tantum pleniorẽ responsonem exigit, idemque decretum terciæ instantiæ Iudex confirmauit, quidni ergo personaliter residuam partem expleat, qui in priori iudicio quasi toti**